

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

UIPO

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ «КЕРІВНИК (ДИРЕКТОР) ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»

*Розроблено на виконання завдання 2.2.1.7
оперативного плану Міністерства освіти і науки
України, затвердженого наказом Міністерства
освіти і науки України від 06.01.2021 №30.*

Методичні рекомендації спрямовані допомогти керівникам закладів загальної середньої освіти, засновникам закладів освіти, відділам/ управлінням освітою, центрам професійного розвитку педагогічних працівників, суб'єктам підвищення кваліфікації у впровадженні професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» (далі – Професійний стандарт), затвердженого наказом Міністерства економіки України 17.09.2021 №568-21.

Зважаючи на освітню реформу, в межах якої значно розширилася автономія закладів загальної середньої освіти, **Професійний стандарт окреслив профіль директора нової української школи через перелік трудових функцій і опис загальних та професійних компетентностей**, якими має володіти фахівець, аби стати успішним керівником.

Основна **мета діяльності керівника закладу загальної середньої освіти** полягає у здійсненні безпосереднього управління закладом освіти і відповідальності за освітню, фінансово-господарську та інші види діяльності закладу.

Професійним стандартом визначено умови праці; умови допуску до роботи за професією, документи, що підтверджують професійну та освітню кваліфікацію; перелік трудових функцій та інше.

До **трудових функцій** керівника закладу загальної середньої освіти у стандарті віднесено:

- забезпечення стратегічного управління розвитком закладу освіти;
- забезпечення управління якістю освітньої діяльності;
- забезпечення партнерської та мережевої взаємодії;
- організація безпечного і здорового освітнього середовища;
- забезпечення власного безперервного професійного розвитку.

Визначено **загальні компетентності керівника закладу**:

- громадянська;
- соціальна;
- культурна;
- когнітивна;
- підприємницька.

Професійні компетентності становлять «сукупність знань, умінь і навичок, професійно значущих якостей особистості, що забезпечують здатність виконувати на певному рівні трудові функції, визначені відповідним професійним стандартом».*

Необхідними **професійними компетентностями** для керівника закладу загальної середньої освіти є:

- нормативно-правова;
- компетентність стратегічного управління закладом освіти;
- компетентність стратегічного управління персоналом;
- компетентність забезпечення якості освітньої діяльності та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- компетентність організації діяльності закладу освіти на засадах зовнішньої системи забезпечення якості освіти;
- лідерська;
- емоційно-етична;
- компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства;
- здоров'язбережувальна;
- інклюзивна;
- проєктувальна;
- інноваційна;
- здатність до навчання впродовж життя;
- інформаційно-цифрова.

Професійний стандарт відповідає Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 №988-р., та корелює з професійним стандартом за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», який затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 24.12.2020 №2736.

**Наказ Міністерства соціальної політики України “Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів” від 22.01.2018 № 74, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 13.02.2018 за № 165/31617.*

Використання Професійного стандарту керівниками (директорами) закладів загальної середньої освіти

Виконання вимог Професійного стандарту обов'язкове для педагогічного працівника, якого обрано на посаду керівника (директора) закладу загальної середньої освіти.

Професійний стандарт визначає що має знати та якими компетентностями має володіти директор. Цей Професійний стандарт буде корисний фахівцям, які планують у майбутньому стати директорами шкіл. Такі працівники можуть завчасно готуватися до відповідної посади, поступово розвиваючи професійні компетентності.

Професійний стандарт є орієнтиром, який мають використовувати керівники (директори) закладів загальної середньої освіти для планування професійного розвитку і підвищення кваліфікації. Цей документ важливий для створення чи коригування директором індивідуальної траєкторії професійного розвитку на основі рефлексії своєї професійної діяльності.

Важливо зважати на те, що керівник закладу освіти (крім приватного закладу) зобов'язаний протягом першого року після призначення на посаду пройти курс підвищення кваліфікації з управлінської діяльності обсягом не менше ніж 90 навчальних годин (3 кредити ЄКТС).

Для керівника закладу необхідне щорічне підвищення кваліфікації, яке здійснюється шляхом неформальної (тренінги, семінари, семінари практикуми, вебінари, майстер-класи тощо) та інформальної освіти.

У Новій українській школі відбувається перехід від спільнот із чіткими вертикальними зв'язками до спільнот, які діють за принципом «рівний-рівному». Координаторами професійних спільнот зазвичай стають консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників чи директори закладів загальної середньої освіти, які переймаються професійним зростанням колег-управлінців. Під час зустрічей важливо приділяти також належну увагу створенню індивідуальних планів професійного розвитку. Рекомендуємо визначити 1-2 професійні компетентності з Професійного стандарту, які будуть розвиватися, та означити, які ресурси потрібні, аби їх вдосконалити; обмінюватися управлінським досвідом, обговорювати професійні труднощі і проблеми та ідеї щодо їх вирішення.

Використання Професійного стандарту засновниками закладів освіти

Відповідно до частини другої статті 37 і частини четвертої статті 39 Закону України «Про повну загальну середню освіту» засновник закладу загальної середньої освіти або уповноважений ним орган (посадова особа) затверджує **положення про конкурс на посаду керівника закладу загальної середньої освіти та склад конкурсної комісії**. При формуванні положення про конкурс на посаду керівника закладу загальної середньої освіти необхідно орієнтуватися на загальні та професійні компетентності, визначені Професійним стандартом.

Опис трудових функцій, професійні компетентності (за трудовою дією або групою трудових дій), знання, уміння та навички мають використовуватися в розробленні (чи перегляді) **посадової інструкції керівника закладу освіти**.

Звертаємо увагу, що Професійним стандартом передбачено проходження директором атестації не рідше ніж раз на 5 років, за результатами якої визначається відповідність керівника займаній посаді. Необхідною **умовою атестації є підвищення кваліфікації у міжатестаційний період**. Відповідно до частини шостої статті 18 Закону України «Про повну загальну середню освіту», підвищення кваліфікації – це набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності.

Разом із тим Професійний стандарт **визначає умови, предмети і засоби праці** (обладнання, устаткування, матеріали інструменти), якими засновники закладів освіти мають забезпечити керівників закладів освіти для їхньої ефективної діяльності.

Використання Професійного стандарту центрами професійного розвитку педагогічних працівників

Фахівці центрів професійного розвитку педагогічних працівників (далі – центри) можуть проводити **інформаційно-роз'яснювальну роботу серед засновників і громадськості** задля підвищення обізнаності щодо трудових функцій директора, розуміння загальних і професійних компетентностей, якими має володіти керівник закладу.

Фахівці центрів мають використовувати Професійний стандарт під час **консультування керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти із питання визначення траєкторії професійного розвитку**. Під час круглих столів, семінарів тощо доцільно розглядати питання впровадження Професійного стандарту, проводити роз'яснювальну роботу щодо можливостей його використання директорами.

Центри мають ознайомлювати директорів з професійними компетентностями, які містить та чи інша трудова функція. До консультації або на її початку потрібно здійснити самооцінювання і обрати ті компетентності, яким директор хотів би приділити більше уваги.

На основі Професійного стандарту **центри можуть розробляти різні інструменти (опитувальники, форми самооцінювання та інше), які можуть використовувати для здійснення оцінювання рівня сформованості компетентностей**. Це дає змогу виявити особистісні якості, сильні сторони керівників й ті, що потребують покращення. Наступний крок – спланувати заходи, які допоможуть розвинути визначені компетентності. Разом із тим радимо брати до уваги особисті й професійні інтереси, набутий досвід, рівень виконання посадових обов'язків. Важливо, аби форми і види підвищення кваліфікації, які обирає директор, сприяли набуттю нових та/або вдосконаленню наявних компетентностей. Крім цього, наголошуємо, що вибір суб'єкта підвищення кваліфікації має ґрунтуватись на реальних потребах і запитах керівників (директорів) закладів освіти та забезпечувати досягнення задекларованих очікуваних результатів відповідно до вимог Професійного стандарту.

Формування баз даних програм підвищення кваліфікації чи інших джерел інформації, необхідних для професійного зростання керівників закладів освіти, має здійснюватись з урахуванням Професійного стандарту.

З-поміж інших завдань центри мають координувати **професійні спільноти** педагогічних працівників. Серед директорів все більшого поширення набуває практика об'єднання у професійні спільноти. Професійні спільноти є цінним ресурсом, який дає змогу директорам задовольнити потреби у професійному зростанні, здобути глибше розуміння власної управлінської діяльності. Під час зустрічей учасників професійної спільноти центрам важливо культивувати розуміння Професійного стандарту шляхом опрацювання конкретних компетентностей, здатностей, знань, умінь, які визначені в Професійному стандарті.

Використання Професійного стандарту суб'єктами підвищення кваліфікації

Суб'єкти підвищення кваліфікації мають орієнтуватися на Професійний стандарт, розробляючи програми підвищення кваліфікації та заходи неформальної освіти. Виокремлені в Професійному стандарті **знання, уміння і навички доцільно закладати в очікуваних результатах навчання за програмами підвищення кваліфікації.**

Розробляючи програми підвищення кваліфікації рекомендуємо **застосовувати кодифікацію, яку використано в Професійному стандарті.** Приміром, організація безпечного і здорового освітнього середовища у закладі загальної середньої освіти реалізується через здоров'язбережувальну, інклюзивну та проєктувальну компетентності керівника (директора) закладу загальної середньої освіти (Г1., Г2., Г3.). Так, інклюзивна компетентність реалізується через забезпечення інклюзивного освітнього середовища (Г2.1); здатність керівників (директорів) закладів освіти до організації і забезпечення інклюзивного навчання, психолого-педагогічного супроводу учнів із особливими освітніми потребами (Г2.2). Звертаємо увагу на інклюзивну компетентність, що хоч і виокремлена у цьому Професійному стандарті, втім, відповідно до державної політики є наскрізною. Так, пріоритетними завданнями для керівників залишаються створення рівних можливостей та вільного доступу до освіти, задоволення особливих освітніх потреб усіх учасників освітнього процесу, створення інклюзивного освітнього середовища. Необхідними умовами формування інклюзивного середовища в закладах загальної середньої освіти є подолання соціальних та психологічних бар'єрів, впровадження педагогіки партнерства, створення універсального дизайну та розумних пристосувань у закладах освіти в межах безбар'єрного фізичного простору.

Принагідно зауважимо, що кожна **програма підвищення кваліфікації має бути оприлюднена на вебсайті** суб'єкта підвищення кваліфікації, забезпечуючи таким чином відкритість і доступність інформації про її зміст та складові. Це дає змогу завчасно оцінити рівень послуг, переглянувши програми підвищення кваліфікації на сайтах надавачів послуг, і з'ясувати, чи орієнтовані вони на Професійний стандарт.

